

Pradžia>Šeimos teisė ir paveldėjimas>Skyrybos ir gyvenimas skyrium Skyrybos ir gyvenimas skyrium

Portugalija

1 Kokios yra santuokos nutraukimo sąlygos?

Portugalijoje santuoka gali būti nutraukta abiejų šalių bendru sutikimu arba, jei vienas iš sutuoktinių nesutinka, santuoka nutraukiama ginčo teisenos tvarka (Civilinio kodekso (*Código Civil*) 1773 straipsnio 1 dalis).

Nutraukiant santuoką bendru sutikimu, daroma prielaida, kad abu sutuoktiniai susitaria dėl santuokos pabaigos ir iš esmės susitaria dėl išlaikymo mokėjimo sutuoktiniui, kuriam reikia paramos; dėl tėvų valdžios nepilnamečiams vaikams; dėl tolesnio naudojimosi šeimos būstu ir rūpinimosi gyvūnais augintiniais (Civilinio kodekso 1775 straipsnio 1 dalis).

Santuokos nutraukimas ginčo teisenos tvarka atliekamas teisme vienam iš sutuoktinių pareiškus ieškinį prieš kitą sutuoktinį, remiantis teisiškai nustatytais arba kitokiomis faktinėmis aplinkybėmis, kurios, nepriklausomai nuo galimos sutuoktinių kaltės, rodo, kad santuoka negrįžtamai iširo (Civilinio kodekso 1773 straipsnio 3 dalis ir 1781 straipsnis).

2 Kokie yra santuokos nutraukimo pagrindai?

Nutraukdami santuoką bendru sutikimu, sutuoktiniai neprivalo nurodyti, dėl kokios priežasties pateikia prašymą nutraukti santuoką.

Toliau nurodyti santuokos nutraukimo ginčo teisenos tvarka pagrindai (Civilinio kodekso 1781 straipsnis):

bent vienus metus trunkantis faktinis gyvenimas skyrium, t. y. sutuoktiniai faktiškai negyvena bendro gyvenimo, ir vienas ar abu sutuoktiniai neketina atkurti santykių (Civilinio kodekso 1782 straipsnis);

kito sutuoktinio kognityvinių gebėjimų pokytis, kuris tęsiasi ilgiau kaip metus ir dėl kurio padarinių sunkumo kyla kliūčių bendram gyvenimui;

dingimas, kai iš dingusio sutuoktinio bent metus negaunama jokios žinios;

bet kokios kitos faktinės aplinkybės, kurios, nepriklausomai nuo galimos sutuoktinių kaltės, rodo, kad santuoka negrįžtamai iširo.

3 Kokios yra santuokos nutraukimo teisinės pasekmės:

3.1 asmeniniams sutuoktinių santykiams (pvz., teisei rinktis pavardę),

Santuokos nutraukimas reiškia santuokos pabaigą ir jo teisinis poveikis yra toks pat kaip santuokos pabaigos sutuoktiniui mirus, išskyrus teisėje numatytas išimtis (Civilinio kodekso 1788 straipsnis).

Santuokos nutraukimo poveikis turiniams sutuoktinių santykiams patiriamas nuo to momento, kai teismo sprendimas, kuriuo nutraukiama santuoka, galutinai įsiteisėja ir tampa nebeskundžiamas; tačiau šis poveikis patiriamas ir atgaline data, t. y. nuo ieškinio pareiškimo dienos (Civilinio kodekso 1789 straipsnio 1 dalis).

Jeigu nagrinėjant bylą įrodomas sutuoktinių faktinis gyvenimas skyrium, bet kuris iš sutuoktinių gali prašyti, kad santuokos nutraukimo poveikis būtų patiriamas ir atgaline data, t. y. nuo gyvenimo skyrium pradžios dienos, kuri nustatoma teismo sprendimu (Civilinio kodekso 1789 straipsnio 2 dalis).

Nepaisant santuokos nutraukimo, sutuoktinis gali pasiūlyti jam suteiktą kito sutuoktinio pavardę, jeigu šis su tuo sutinka arba jeigu tai leidžia teismas, atsižvelgdamas į nurodytas priežastis. Buvusio sutuoktinio sutikimas gali būti duotas notaro patvirtintu dokumentu, teismo parengtu dokumentu (raštiškas proceso šalies valios pareiškimas) arba pareiškimu civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos darbuotojui. Prašymas teismui, kad būtų leista naudoti buvusio sutuoktinio pavardę, gali būti pateiktas santuokos nutraukimo byloje arba atskirame procese, net ir po santuokos nutraukimo (Civilinio kodekso 1677-B straipsnis).

3.2 sutuoktinių turto padalijimui,

Santuokos nutraukimo atveju nė vienas sutuoktinis atidalijant turtą negali gauti daugiau, nei gautų tuo atveju, jei santuoka būtų sudaryta pagal bendros įgyto turto nuosavybės tvarką (portug. *regime da comunhão de adquiridos* – Civilinio kodekso 1790 straipsnis).

Kiekvienas sutuoktinis praranda visą turtą, kurį gavo arba turėjo gauti iš kito sutuoktinio arba su santuoka susijusios trečiosios šalies arba dėl santuokos sudarymo, nepriklausomai nuo to, ar dėl to buvo susitarta prieš, ar po santuokos sudarymo. Tokio turto teikėjas gali nustatyti, kad tas turtas skiriamas santuokoje gimusių vaikų naudai (Civilinio kodekso 1791 straipsnis).

Santuokos nutraukimo poveikis turiniams sutuoktinių santykiams patiriamas nuo to momento, kai teismo sprendimas, kuriuo nutraukiama santuoka, galutinai įsiteisėja ir tampa nebeskundžiamas; tačiau šis poveikis patiriamas ir atgaline data, t. y. nuo ieškinio pareiškimo dienos (Civilinio kodekso 1789 straipsnio 1 dalis).

Jeigu nagrinėjant bylą įrodomas sutuoktinių faktinis gyvenimas skyrium, bet kuris iš sutuoktinių gali prašyti, kad santuokos nutraukimo poveikis būtų patiriamas ir atgaline data, t. y. nuo gyvenimo skyrium pradžios dienos, kuri nustatoma teismo sprendimu (Civilinio kodekso 1789 straipsnio 2 dalis).

Teismas gali bet kurio iš sutuoktinių prašymu leisti jam nuomotis šeimos būstą, nepriklausomai nuo to, ar tas būstas yra bendra sutuoktinių nuosavybė, ar priklauso kitam sutuoktiniui, visų pirma atsižvelgiant į kiekvieno iš sutuoktinių poreikius ir į santuokoje gimusių vaikų interesus. Tokiai nuomai taikomos gyvenamųjų patalpų nuomos taisyklės, tačiau teismas, išklauses sutuoktinius, gali nustatyti tokios nuomos sutarties sąlygas ir gali nutraukti nuomą atsižvelgdamas į nuomotojo prašymą, kai tai yra pagrįsta dėl vėliau susiklosčiusių aplinkybių. Tokia patvirtintu sutuoktinių susitarimu ar teismo nutartimi nustatyta nuomos tvarka gali būti keičiama pagal bendrąsias savanoriškos jurisdikcijos sąlygas (Civilinio kodekso 1793 straipsnis).

3.3 sutuoktinių nepilnamečiams vaikams,

Santuokos nutraukimo, separacijos, santuokos paskelbimo niekine ar pripažinimo negaliojančia atveju rūpinimasis vaikais, jiems priklausantis išlaikymas ir išlaikymo mokėjimo būdai nustatomi tėvų tarpusavio susitarimu, kurį patvirtina teismas (arba civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas (portug. *Conservador do Registo Civil*) per procesus dėl separacijos ir santuokos nutraukimo bendru sutarimu) (Civilinio kodekso 1905 straipsnio 1 dalis ir 1776-A straipsnis).

Tėvų pareigų vykdymo tvarkos nustatymo civilinės būklės aktus registruojančioje įstaigoje (*Conservatória do Registo Civil*) procesas yra reglamentuojamas Portugalijos civilinės būklės aktų registracijos kodekso (*Código do Registo Civil*) 274-A, 274-B ir 274-C straipsnių.

Jeigu nėra sudaryto susitarimo, teismas priima sprendimą atsižvelgdamas į nepilnamečio vaiko interesus, įskaitant glaudžių santykių su abiem tėvais palaikymą, ragindamas sudaryti susitarimus ir pripažindamas susitarimus arba priimdamas sprendimus, kuriais suteikiama pakankamai galimybių vaikui bendrauti su abiem tėvais ir pasidalyti su vaiku susijusias pareigas tarp jų. Nepilnamečio globos teisės gali būti suteiktos bet kuriam iš tėvų arba trečiajam asmeniui, arba auklėjamojo ugdymo ar globos įstaigai (Civilinio kodekso 1906 straipsnio 8 dalis).

Daugiau informacijos rasite informacijos suvestinėje „Tėvų valdžia“.

3.4 pareigai suteikti išlaikymą kitam sutuoktiniui?

Kiekvienas sutuoktinis po santuokos nutraukimo turi rūpintis savo pragyvenimu. Nepriklausomai nuo santuokos nutraukimo pobūdžio, kiekvienas sutuoktinis turi teisę į išlaikymą. Teisė į išlaikymą gali būti nesuteikta, jeigu akivaizdu, kad tai nebūtų teisinga (Civilinio kodekso 2016 straipsnio 1, 2 ir 3 dalys).

Nustatydamas išlaikymo sumą teismas turi atsižvelgti į santuokos trukmę, sutuoktinių įnašus į šeimos finansus, sutuoktinių amžių ir sveikatos būklę, jų profesinę kvalifikaciją ir užimtumo galimybes, laiką, kurį jie galbūt turės skirti savo bendrų vaikų auginimui, jų darbo pajamas ir kitas pajamas, sudarytą naują santuoką ar bendro gyvenimo faktinius santykius, taip pat apskritai į visas aplinkybes, turinčias įtakos išlaikymą gaunančio sutuoktinio poreikiams ir išlaikymą mokančio asmens finansiniam pajėgumui (Civilinio kodekso 2016-A straipsnio 1 dalis).

Teismas bet kokioms išlaikymo prievolėms, susijusioms su skolininku tapusio sutuoktinio vaiku, turi teikti pirmenybę prieš prievolę išlaikyti kitą sutuoktinį po santuokos nutraukimo (Civilinio kodekso 2016-A straipsnio 2 dalis).

Kreditoriumi tapęs sutuoktinis neturi teisės reikalauti išlaikyti tokį gyvenimo lygį, koks buvo kartu gyvenant santuokoje (Civilinio kodekso 2016-A straipsnio 3 dalis).

Daugiau informacijos žr. informacijos suvestinėje „Išlaikymas“.

4 Ką praktikoje reiškia teisės terminas „gyvenimas skyrium (separacija)“?

Dėl teisiškai įforminto gyvenimo skyrium – separacijos – santuoka nenutrūksta, tačiau panaikinamos bendro gyvenimo ir paramos sutuoktiniui pareigos; tai nedaro poveikio teisei į išlaikymą. Separacijos poveikis turtui yra toks pat kaip tas, kuris patiriamas nutrūkus santuokai (Civilinio kodekso 1795-A straipsnis). Separacijos statusas panaikinamas sutuoktiniams susitaikius arba santuokai nutrūkus (Civilinio kodekso 1795-B straipsnis).

5 Kokios yra gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo sąlygos?

Separacijai, kuri nustatoma ginčo teisenos tvarka arba bendru sutikimu, *mutatis mutandis* taikomos tos pačios sąlygos kaip ir nutraukiant santuoką (Civilinio kodekso 1794 straipsnis).

6 Kokios yra gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo teisinės pasekmės?

Kaip nurodyta atsakyme į 4 klausimą, esant separacijai panaikinamos bendro gyvenimo ir paramos sutuoktiniui pareigos, tačiau tai nedaro poveikio teisei į išlaikymą. Separacijos poveikis turtui yra toks pat kaip tas, kuris patiriamas nutrūkus santuokai (Civilinio kodekso 1795-A straipsnis).

Santuokos nutraukimo nuostatos *mutatis mutandis* taikomos separacijai (Civilinio kodekso 1794 straipsnis).

Separacijos statusas gali būti pakeistas santuokos nutraukimu, nors tai nėra būtina santuokos nutraukimo sąlyga ar jos nutraukimo proceso etapas. Jeigu sutuoktiniai nesusitaikė per vienus metus po to, kai teismo sprendimas, kuriuo nustatyta separacija (ginčo teisenos tvarka arba bendru sutarimu), galutinai įsiteisėjo ir tapo nebeskundžiamas, bet kuris sutuoktinis gali prašyti separacijos statusą pakeisti santuokos nutraukimu. Jeigu prašymą dėl tokio pakeitimo pateikia abu sutuoktiniai, nereikia laikytis nustatyto termino ir teismo sprendimas priimamas iškart (Civilinio kodekso 1975-D straipsnio 1 ir 2 dalys).

Jeigu tokio statuso pakeitimo prašo vienas iš sutuoktinių, kitam sutuoktiniui asmeniškai arba, kai tinka, per jo teisinį atstovą pranešama apie galimybę per 15 dienų užginčyti tą prašymą; šiuo atveju jo užginčijimas gali būti grindžiamas tik sutuoktinių susitaikymu (Civilinio proceso kodekso (*Código de Processo Civil*) 993 straipsnio 3 ir 4 dalys). Po įrodymų pateikimo teisėjas sprendimą dėl bet kokie užginčijimo priima per 15 dienų (Civilinio proceso kodekso 986 straipsnio 3 dalis).

Prašymą pakeisti separacijos statusą santuokos nutraukimu taip pat galima pateikti bet kurioje civilinės būklės aktus registruojančioje įstaigoje (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 5 straipsnio 1 dalies e punktas ir 6 straipsnis). Toks faktinėmis aplinkybėmis ir teisiškai gerai pagrįstas prašymas turi būti pateiktas civilinės būklės aktus registruojančiai įstaigai, pateikiant įrodymus ir pridėdant patvirtinamuosius dokumentus (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 7 straipsnio 1 dalis).

Atsakovui pranešama, kad jis per 15 dienų gali užginčyti tokį prašymą, pateikdamas įrodymų ir pridėdamas patvirtinamuosius dokumentus (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 7 straipsnio 2 dalis).

Jeigu atsakovas neužginčija tokio prašymo, pareiškėjo nurodytos faktinės aplinkybės laikomos įrodytomis, ir civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas, įsitikinęs, kad įvykdyti teisiniai reikalavimai, patenkina prašymą (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 7 straipsnio 3 dalis).

Jeigu atsakovas užginčija tokį prašymą, civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas paskiria per 15 dienų įvyksiantį posėdį, kuriame bus bandoma sutaikinti sutuoktinius, ir gali įsakyti atlikti teisinius veiksmus ir pateikti įrodymus, reikalingus, kad būtų įvykdyti teisiniai reikalavimai (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 7 straipsnio 4 ir 5 dalys).

Jeigu atsakovas užginčija tokį prašymą, ir susitarimo pasiekti nepavyksta, šalims pranešama, kad jos per aštuonias dienas gali pateikti savo procesinius pareiškimus, ir gali būti prašoma pateikti naujų įrodymų. Tuomet byla perduodama pirmosios instancijos teismui, turinčiam atitinkamą jurisdikciją tos civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos vietovėje (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 8 straipsnis).

Kai byla perduodama teismui, teisėjas nurodo pateikti įrodymus ir paskiria bylos nagrinėjimo posėdžio datą (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 9 straipsnis).

7 Ką praktikoje reiškia terminas „santuokos pripažinimas negaliojančia“?

„Santuokos pripažinimas negaliojančia“ reiškia santuokos teisinio poveikio panaikinimą remiantis esminiu jos sudarymo trūkumu.

8 Kokios yra santuokos pripažinimo negaliojančia sąlygos?

Negaliojančiomis gali būti pripažįstamos santuokos, sudarytos tokiomis aplinkybėmis (Civilinio kodekso 1631 straipsnis):

kai yra kliūtis (absoliuti arba santykinė) teisėtai sudaryti santuoką;

kai neduota būsimo sutuoktinio ar abiejų sutuoktinių sutikimo sudaryti santuoką arba sutikimas duotas per klaidą ar naudojant prievartą;

kai santuoka sudaryta nedalyvaujant liudytojams, nors jų dalyvavimas yra privalomas pagal įstatymus.

Toliau nurodytos absoliučios kliūtys teisėtai sudaryti asmens santuoką su bet koku kitu asmeniu (Civilinio kodekso 1601 straipsnis):

asmuo yra jaunesnis nei šešiolikos metų;

asmeniui yra pripažinta demencija (net ir aiškios nuovokos laikotarpiais) arba yra nustatytas neveiknumas ar neįgalumas dėl psichikos sutrikimo;

egzistuoja ankstesnė nenutraukta Katalikų bažnyčioje sudaryta arba civilinė santuoka, net jeigu dėl jos nebuvo padarytas atitinkamas įrašas gimimų, santuokų ir mirčių registre.

Toliau nurodytos santykinės kliūtys teisėtai sudaryti santuoką tarp asmenų (Civilinio kodekso 1602 straipsnis):

priklausymas tai pačiai tiesiajai kraujo giminystės linijai;

ankstesni tėvų pareigomis pagrįsti tarpusavio santykiai;

priklausymas tai pačiai antrojo laipsnio šoninei kraujo giminytės linijai;

giminytė per tiesiąją svainystės liniją;

vieno iš sutuoktinių ankstesnis teistumas už tyčinę kitos šalies sutuoktinio žmogžudystę arba bendrininkavimą ją vykdant, net jeigu pasikėsinimas nužudyti nebuvo sėkmingas.

Santuoka gali būti pripažinta negaliojančia dėl sutikimo nebuvimo (Civilinio kodekso 1635 straipsnis):

jeigu santuokos sudarymo metu viena iš šalių nesuvokė savo veiksmų dėl trumpalaikės negalios ar kitų priežasčių;

jeigu viena iš šalių buvo suklaidinta dėl kitos šalies fizinės tapatybės;

jeigu sutikimas gautas panaudojus fizinę prievartą;

jeigu sutikimas buvo apsimestinis.

Klaida, dėl kurios sutikimas negalioja, turi reikšmę pripažįstant santuoką negaliojančia tik jeigu ta klaida yra susijusi su esminėmis asmeninėmis kito sutuoktinio savybėmis ir ji yra pateisinama, ir įrodoma, kad santuoka nebūtų buvusi pagrįstai sudaryta, jei nebūtų buvę padaryta tokios klaidos (Civilinio kodekso 1636 straipsnis).

Santuokos, sudarytos panaudojant psichologinę prievartą, gali būti pripažįstamos negaliojančiomis tik jeigu vienai šaliai rimtai ir neteisėtai grasinama ir jos baimė, kad tokie grasinimai bus įvykdyti, yra pagrįsta (Civilinio kodekso 1638 straipsnio 1 dalis).

Jeigu kuris nors asmuo tyčia ir neteisėtai išgauna kitos šalies sutikimą sudaryti santuoką, žadėdamas apsaugoti nuo neprognozuojamos žalos ar kitų asmenų daromos žalos, tai prilygsta neteisėtam grasinimui (Civilinio kodekso 1638 straipsnio 2 dalis).

Sutikimo pareiškimas santuokos akte reiškia prezumpciją ne tik kad būsiami sutuoktiniai nori sudaryti santuoką, bet ir kad jų sutikimas duodamas neklystant ir be prievartos (Civilinio kodekso 1634 straipsnis).

9 Kokios yra santuokos pripažinimo negaliojančia teisinės pasekmės?

Civilinės santuokos, kuri buvo abiejų sutuoktinių sudaryta sąžiningai, pripažinimas negaliojančia sutuoktinių ir trečiųjų šalių atžvilgiu įsigalioja tada, kai atitinkamas teismo sprendimas galutinai įsiteisėja ir tampa nebeskundžiamas (Civilinio kodekso 1647 straipsnio 1 dalis).

Jeigu santuoką sąžiningai sudarė tik vienas iš sutuoktinių, tik tas sutuoktinis gali naudotis santuokinės padėties pranašumais ir jais remtis prieš trečiąsias šalis, jeigu tokia padėtis yra realių sutuoktinių santykių atspindys (Civilinio kodekso 1647 straipsnio 2 dalis).

Sutuoktinis, kuris, sudarydamas santuoką, dėl pateisinamų priežasčių nežinojo apie kliūtį, dėl kurios ta santuoka turi būti paskelbta niekine ar pripažinta negaliojančia, arba kurio sutikimas sudaryti santuoką buvo gautas panaudojant fizinę ar psichologinę prievartą, yra laikomas santuoką sudariusiu sąžiningai (Civilinio kodekso 1648 straipsnio 1 dalis).

Sąžiningumo fakto pripažinimas yra valstybės teismų prerogatyva. Paprastai daroma sutuoktinių sąžiningumo prezumpcija (Civilinio kodekso 1648 straipsnio 2 ir 3 dalys).

Santuoką paskelbus niekine ar pripažinus negaliojančia, sąžiningas sutuoktinis išlaiko teisę į išlaikymą po to, kai atitinkamas sprendimas galutinai įsiteisėja ir tampa nebeskundžiamas arba kai teismo sprendimas įregistruojamas (Civilinio kodekso 2017 straipsnis).

10 Ar yra alternatyvių neteisminių priemonių, kuriomis su santuokos nutraukimu susijusius klausimus būtų galima išspręsti nesikreipiant į teismą?

Prieš pradėdant santuokos nutraukimo procesą, civilinės būklės aktus registruojanti įstaiga arba teismas turi informuoti sutuoktinius apie šeimos taikinamojo tarpininkavimo paslaugų prieinamumą ir jų tikslus (Civilinio kodekso 1774 straipsnis ir 2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 14 straipsnio 3 dalis).

Šeimos taikinamasis tarpininkavimas yra neteisminis būdas spręsti šeimos santykiuose kylančius konfliktus, kai asmeniškai ir tiesiogiai dalyvaudamos ir konflikto tarpininko padedamos šalys stengiasi taikiai susitarti.

Šiuo alternatyviu ginčų sprendimo būdu galima spręsti konfliktus, susijusius su tėvų pareigų vykdymo tvarkos nustatymu, keitimu ar tos tvarkos nesilaikymu, santuokos nutraukimu arba separacija, separacijos statuso pakeitimu santuokos nutraukimu, skyrium gyvenančių sutuoktinių taikinimu, laikino ar galutinio išlaikymo skyrimu ir keitimu, šeimos būsto suteikimu, teisės naudoti kito sutuoktinio pavardę nesuteikimu arba leidimu naudoti buvusio sutuoktinio pavardę (2018 m. lapkričio 9 d. Įstatyminio dekreto (*Despacho Normativo*) Nr. 13/2018, kuriuo reglamentuojama 2007 m. rugpjūčio 22 d. Nutarimu Nr. 18 778/2007 sukurtos šeimos taikinamojo tarpininkavimo sistemos (SMF) veikla ir patvirtinamos taisyklės dėl tarpininkų, teikiančių tarpininkavimo paslaugas šeimos taikinamojo tarpininkavimo sistemoje, atrankos procedūrų, 4 straipsnis).

Sutuoktinių taikintojų profesinę veiklą licencijuoja Teisingumo ministerija (*Ministério da Justiça*), ir jie privalo nepriklausomai ir nešališkai veikti susitikimuose, kuriuose padedama šalims susitarti (2018 m. lapkričio 9 d. Įstatyminio dekreto (*Despacho Normativo*) Nr. 13/2018, kuriuo reglamentuojama 2007 m. rugpjūčio 22 d. Nutarimu Nr. 18 778/2007 sukurtos šeimos taikinamojo tarpininkavimo sistemos (SMF) veikla ir patvirtinamos taisyklės dėl tarpininkų, teikiančių tarpininkavimo paslaugas šeimos taikinamojo tarpininkavimo sistemoje, atrankos procedūrų, 7 straipsnis).

Dėl santuokos nutraukimo bendru sutikimu galima kreiptis į civilinės būklės aktus registruojančią įstaigą (išskyrus atvejus, susijusius su susitarimu, priimtu per procesą dėl santuokos nutraukimo ginčo teisenos tvarka (Civilinio kodekso 1779 straipsnis)), jeigu prie tokio santuokos nutraukimo bendru sutikimu prašymo pridėdamas išsamus sutuoktinių poros bendro turto sąrašas, susitarimas dėl naudojimosi šeimos būstu, susitarimas dėl išlaikymo mokėjimo sutuoktiniui, kuriam reikia išlaikymo, ir priimtą teismo sprendimą dėl tėvų pareigų vykdymo tvarkos liudijanti pažyma, arba susitarimas dėl tėvų pareigų bet kokiems nepilnamečiams vaikams vykdymo, jeigu šis klausimas dar neišspręstas teismuose (Portugalijos civilinės registracijos kodekso 272 straipsnio 1 dalis).

11 Kur turėčiau pateikti prašymą (skundą) nutraukti santuoką, nustatyti gyvenimą skyrium (separaciją) arba santuoką pripažinti negaliojančia? Kokių formos reikalavimų reikia laikytis ir kokius dokumentus turėčiau pridėti prie prašymo?

Separacija ir santuokos nutraukimas bendru sutikimu

Dėl separacijos arba santuokos nutraukimo bendru sutikimu abu sutuoktiniai kartu susitarę kreipiasi į civilinės būklės aktus registruojančią įstaigą. Prie prašymo būtina pridėti šiuos dokumentus (Portugalijos civilinės registracijos kodekso 272 straipsnio 1 dalis):

išsamų bendro turto sąrašą, kuriame nurodyta atitinkamo turto vertė, arba, jeigu sutuoktiniai nusprendžia dalytis šiuo turto, – susitarimą dėl dalijimosi turto arba prašymą parengti tokį susitarimą;

teismo sprendimą dėl tėvų pareigų vykdymo tvarkos liudijančią pažymą arba susitarimą dėl tėvų pareigų bet kokiems nepilnamečiams vaikams vykdymo, jeigu šis klausimas dar neišspręstas teismuose;

susitarimą dėl išlaikymo mokėjimo sutuoktiniui, kuriam reikia išlaikymo;

susitarimą dėl šeimos būsto naudojimo;

vedybų sutarties (jei yra) liudijimą.

Jeigu pateiktuose dokumentuose nėra nurodyta kitaip, laikoma, kad atitinkami susitarimai galioja bylos nagrinėjimo proceso metu ir vėliau (Civilinio kodekso 272 straipsnio 4 dalis).

Separacijos arba santuokos nutraukimo bendru sutikimu procesas pradėdamas pateikiant sutuoktinių ar jų atstovų pasirašytą prašymą bet kuriai civilinės būklės aktus registruojančiai įstaigai (portug. *conservatória do registo civil*). Prie prašymo turi būti pridėdami pirmiau nurodyti dokumentai ir santuokos

liudijimas (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 14 straipsnio 1 ir 2 dalys).

Gavęs prašymą, civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas pakviečia sutuoktinius į posėdį ir tame posėdyje patikrina, ar įvykdyti teisiniai reikalavimai (Civilinio kodekso 1776 straipsnio 1 dalis). Tame posėdyje sutuoktiniai informuojami apie galimybę pasinaudoti šeimos taikinamojo tarpininkavimo paslaugomis; jeigu sutuoktiniai vis vien nori nutraukti santuoką, jų susitarimai nagrinėjami ir sutuoktinių prašoma juos pakeisti, jeigu jais nėra tinkamai užtikrinama vieno iš jų arba jų vaikų interesų apsauga. Šiuo tikslu gali būti vykdomi teisiniai aktai ir renkami įrodymai. Jeigu yra įvykdyti teisiniai reikalavimai ir atliktos minėtos procedūros, civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas patenkina prašymą (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 14 straipsnio 3 dalis).

Kai pateikiamas susitarimas dėl tėvų pareigų vykdymo nepilnamečių vaikų atžvilgiu, procesas perduodamas prokuratūrai (portug. *Ministério Público*) prie pirmosios instancijos teismo, turinčio atitinkamą jurisdikciją tos civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos vietoje, siekiant, kad sprendimą dėl tokio susitarimo būtų galima priimti per 30 dienų (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 14 straipsnio 4 dalis).

Jeigu prokuratūra mano, kad tokiu susitarimu nėra tinkamai užtikrinama nepilnamečių interesų apsauga, pareiškėjai gali jį pakeisti, kaip prašoma, arba pateikti naują susitarimą. Pastaruoju atveju susitarimas prokuratūrai bus pateiktas dar kartą. Jeigu prokuratūra mano, kad tokiu susitarimu tinkamai užtikrinama nepilnamečių interesų apsauga, arba jeigu sutuoktiniai pakeitė susitarimą atsižvelgdami į prokuratūros nurodymus, paskelbiamas santuokos nutraukimas (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 14 straipsnio 5 ir 6 dalys).

Tais atvejais, kai pareiškėjai nesutinka su prokuratūros nurodytais pakeitimais ir vis vien ketina nutraukti santuoką, ir (arba) pateikti susitarimai nepakankamai užtikrina vieno iš sutuoktinių interesų apsaugą, santuokos nutraukimas nepatvirtinamas ir byla dėl jos nutraukimo perduodama tos civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos vietovės teismui (2001 m. spalio 13 d. Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001 dėl prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančių procedūrų 14 straipsnio 7 dalis).

Gavęs bylą teisėjas išnagrinėja sutuoktinių pateiktus susitarimus ir paragina juos pakeisti, jeigu tokiais susitarimais nėra tinkamai užtikrinama vieno iš sutuoktinių arba jų vaikų interesų apsauga (Civilinio kodekso 1778-A straipsnio 2 dalis).

Tuomet teisėjas nustato santuokos nutraukimo padarinius, susijusius su tais dalykais, kurių sutuoktiniai nepakeitė savo susitarime. Jei kuriuo nors susitarimu nepakankamai užtikrinama vieno iš sutuoktinių interesų apsauga, teisėjas gali šiuo tikslu ir atsižvelgdamas į siūlomus susitarimus nutarti, kad būtų įvykdyti tam tikri veiksmai ir pateikti bet kokie reikalingi įrodymai (Civilinio kodekso 1178-A straipsnio 3 ir 4 dalys).

Nustatydamas santuokos nutraukimo padarinius teisėjas visada turėtų ne tik skatinti sutuoktinius susitarti, bet ir atsižvelgti į jų susitarimus (Civilinio kodekso 1778-A straipsnio 6 dalis).

Tada paskelbiamas santuokos nutraukimas bendru sutikimu, ir jis įregistruojamas atitinkamame registre (Civilinio kodekso 1778-A straipsnio 5 dalis).

Prašymai dėl separacijos arba santuokos nutraukimo bendru sutikimu pateikiami teismui, jeigu šalys nėra prie jų pridėjusios jokių pirmiau nurodytų susitarimų (Civilinio kodekso 1778-A straipsnio 1 dalis).

Šiuo atveju prašymas nutraukti santuoką pateikiamas teismui. Gavęs prašymą, teisėjas nagrinėja sutuoktinių pateiktus susitarimus ir ragina juos pakeisti, jeigu tokiais susitarimais neužtikrinama vieno iš sutuoktinių arba jų vaikų interesų apsauga. Teisėjas nustato santuokos nutraukimo padarinius, susijusius su tais dalykais, dėl kurių nesutarė sutuoktiniai, ir gali šiuo tikslu, taip pat atsižvelgiant į siūlomus susitarimus, įsakyti atlikti tam tikrus veiksmus ir surinkti bet kokius reikalingus įrodymus. Nustatydamas santuokos nutraukimo padarinius, teisėjas turėtų ne tik skatinti sutuoktinius susitarti, bet ir atsižvelgti į jų susitarimą. Tada paskelbiamas santuokos nutraukimas bendru sutikimu, ir jis įregistruojamas atitinkamame registre (Civilinio kodekso 1778-A straipsnio 2, 3, 4, 5 ir 6 dalys).

Separacija arba santuokos nutraukimas ginčo teisenos tvarka

Prašymai dėl separacijos arba santuokos nutraukimo ginčo teisenos tvarka pateikiami šeimos ir vaikų bylų teismui (*Juízo de Família e Menores*) arba, jeigu tokio teismo nėra, – vietos civiliniam teismui (*Juízo Local Cível*) ar bendrajam teismui (*Juízo de Competência Genérica*), turinčiam teritorinę jurisdikciją (Teismų sistemos organizavimo įstatymo 122 straipsnio 1 dalis). Teritorinė jurisdikcija nustatoma pagal pareiškėjo (ieškinį pareiškiančio asmens) nuolatinę arba įprastinę gyvenamąją vietą (Civilinio proceso kodekso 72 straipsnis).

Santuokos nutraukimo nuostatos *mutatis mutandis* taikomos separacijai (Civilinio kodekso 1794 straipsnis).

Separacijos statusas panaikinamas sutuoktiniams susitaikius arba santuokai nutrūkus (Civilinio kodekso 1795-B straipsnis).

Bet kuris sutuoktinis gali prašyti nutraukti santuoką ginčo teisenos būdu, argumentuodamas tuo, kad sutuoktiniai ilgiau kaip metus faktiškai gyvena skyrium, arba kito sutuoktinio kognityvinių gebėjimų pokyčiu, kuris trunka jau daugiau kaip metus ir dėl kurio padarinių sunkumo kyla kliūčių bendram gyvenimui, arba sutuoktinio dingimu, kai iš jo bent metus negaunama jokios žinios, arba kitomis faktinėmis aplinkybėmis, kurios, nepriklausomai nuo galimos sutuoktinių kaltės, rodo, kad santuoka negrįžtamai iširo (Civilinio kodekso 1781 straipsnis).

Nukentėjęs sutuoktinis turi teisę išieškoti iš kito sutuoktinio jo padarytos žalos kompensaciją pagal bendrąsias civilinės atsakomybės sąlygas ir bendrosios kompetencijos teismuose (Civilinio kodekso 1792 straipsnio 1 dalis).

Sutuoktinis, kuris prašymą nutraukti santuoką argumentavo kito sutuoktinio kognityvinių gebėjimų pokyčiu, privalo tam sutuoktiniui kompensuoti asmeninę žalą, jo patiriamą dėl santuokos nutraukimo; šis reikalavimas turi būti pateiktas santuokos nutraukimo byloje (Civilinio kodekso 1792 straipsnio 2 dalis).

Jeigu santuokos nutraukimo pagrindas yra kito sutuoktinio kognityvinių gebėjimų pokytis, kuris trunka jau daugiau kaip metus ir dėl kurio padarinių sunkumo kyla kliūčių bendram gyvenimui, arba sutuoktinio dingimas, kai iš jo bent metus negaunama jokios žinios, prašymą nutraukti santuoką gali pateikti tik tas sutuoktinis, kuris nurodo kito sutuoktinio kognityvinių gebėjimų pokytį arba dingimo faktą (Civilinio kodekso 1785 straipsnio 1 dalis).

Jeigu sutuoktinis, galintis prašyti nutraukti santuoką, yra nesavarankiškas suaugęs asmuo, ieškinį gali pateikti jis pats arba jį lydintis asmuo, jeigu pastarajam yra suteiktas įgaliojimas atstovauti tam nesavarankiškam asmeniui, gavus teismo sutikimą. Jeigu nesavarankišką asmenį lydinti asmens statusą turi jo sutuoktinis, ieškinį to asmens, turinčio teisę prašyti nutraukti santuoką, vardu gali pateikti jo tiesiosios linijos giminaičiai arba giminaičiai iki trečiojo laipsnio šoninės giminstės linijos, arba prokuratūra (Civilinio kodekso 1785 straipsnio 2 dalis).

Teisė nutraukti santuoką neperleidžiama mirties atveju. Tačiau pareiškėjo įpėdiniai gali tęsti bylą su palikimu susijusiais tikslais, jeigu pareiškėjas miršta proceso metu; tuomet tuo pačiu tikslu gali būti toliau nagrinėjamas ieškiny prieš atsakovo įpėdinius (Civilinio kodekso 1785 straipsnio 3 dalis).

Pateikus prašymą, jeigu galima pradėti procesą, teisėjas nustato posėdžio, kuriame bus siekiama sutaikinimo, datą; pareiškėjas ir atsakovas gauna šaukimą asmeniškai dalyvauti šiame posėdyje (Civilinio proceso kodekso 931 straipsnio 1 dalis).

Jeigu sutuoktinių sutaikinti nepavyksta, teismas siekia, kad sutuoktiniai susitartų nutraukti santuoką bendru sutikimu; jeigu pasiekiamas susitarimas arba jeigu sutuoktiniai bet kuriame proceso etape pasirenka nutraukti santuoką bendru sutikimu, *mutatis mutandis* taikoma procedūra pagal atitinkamą santuokos nutraukimo būdą (Civilinio kodekso 1779 straipsnio 2 dalis).

Jeigu teisėjas negali pasiekti, kad sutuoktiniai susitartų dėl santuokos nutraukimo arba separacijos bendru sutikimu, teisėjas siekia sutuoktinių susitarimo dėl išlaikymo ir dėl tėvų pareigų vykdymo tvarkos. Teisėjas taip pat, kai tinka, siekia sutuoktinių susitarimo dėl naudojimosi šeimos būstu tol, kol vyksta bylos nagrinėjimo procesas (Civilinio proceso kodekso 931 straipsnio 2 dalis).

Per bandymą susitaikyti arba bet kuriame kitame proceso etape šalys gali susitarti dėl santuokos nutraukimo arba separacijos bendru sutikimu, jeigu tenkinamos būtinos sąlygos (Civilinio proceso kodekso 931 straipsnio 3 dalis).

Jeigu viena ar abi šalys nedalyvauja arba jeigu paaiškėja, kad susitaikymas neįmanomas, teisėjas nurodo pranešti atsakovui, kad jis gali per 30 dienų užginčyti pateiktą prašymą; kartu su tuo pranešimu, kuris pateikiamas nedelsiant, atsakovui įteikiamas prašymo originalo dublikatas (Civilinio proceso kodekso 931 straipsnio 5 dalis).

Jeigu atsakovo buvimo vieta nežinoma ir jau buvo dėtos visos pastangos jį surasti priemonėmis, numatytomis proceso teisėje, tačiau tos pastangos buvo nesėkmingos, paskirta sutaukinimo tikslu rengto posėdžio data panaikinama ir atsakovui viešu pranešimu paskelbiamas kvietimas užginčyti pateiktą prašymą (Civilinio proceso kodekso 931 straipsnio 6 dalis).

Praėjus terminui, iki kurio buvo galima užginčyti prašymą, vyksta įprasta procedūra. Per šią procedūrą nustatomas ginčo dalykas ir paskelbiamas įrodymų pagrindas. Per šią procedūrą surengiamas baigiamasis posėdis, kuriame pateikiami įrodymai. Po baigiamojo posėdžio byla užbaigiama ir nusiunčiama teisėjui, tada teisėjas priima sprendimą per 30 dienų (Civilinio proceso kodekso 932 straipsnis).

Priešieškinyje gali būti prašoma separacijos, net jeigu pareiškėjas prašė nutraukti santuoką; o jeigu pareiškėjas prašė separacijos, atsakovas priešieškinyje gali prašyti nutraukti santuoką. Šiais atvejais sprendimas nutraukti santuoką turėtų būti priimamas patenkinant prašymą ir atitinkamą priešieškinį (Civilinio kodekso 1795 straipsnis).

Santuokos pripažinimas negaliojančia

Santuokos pripažinimo negaliojančia faktų negalima remtis jokiais atvejais – nei teismuose, nei neteisminėmis aplinkybėmis – iki jis patvirtinamas teismo sprendimu byloje, iškeltoje tuo konkrečiu tikslu (Civilinio proceso kodekso 1632 straipsnis).

Tokia byla iškeliama pateikiant šeimos ir vaikų teismui pradinį prašymą, kuriame, naudojant pareiškimų formą, nurodoma šalių tapatybė, apibūdinamos atitinkamos faktinės aplinkybės ir pateikiamas prašymas (Teismų sistemos organizavimo įstatymo 122 straipsnio 1 dalies d punktas).

Juridinė teisė pareikšti tokį ieškinį priklauso nuo atitinkamo reikalavimo pagrindų (žr. *atsakymą į 8 klausimą*).

Sutuoktiniai ar bet kurie jų tiesiosios linijos arba šoninės linijos iki ketvirtojo laipsnio giminaičiai, sutuoktinių įpėdiniai ir įtėviai, taip pat prokuratūra, remdamiesi kliūtimi teisėtai sudaryti santuoką, turi teisę iškelti arba tęsti bylą dėl santuokos pripažinimo negaliojančia. Be to, iškelti arba tęsti bylą gali ir globėjas arba patikėtinis nepilnamečių atveju arba jeigu asmeniui yra nustatytas neveiknumas ar neįgalumas dėl psichikos sutrikimo, o bigamijos (dvipatystės) atveju tai gali daryti pirmasis pažeidėjo sutuoktinis (Civilinio kodekso 1639 straipsnis).

Paskelbti santuoką negaliojančia dėl suklaidinimo gali prašyti patys sutuoktiniai ar bet kurie kiti asmenys, kuriuos neigiamai paveikė tokia santuoka. Kitokiais atvejais, kai santuoka buvo sudaryta nedavus sutikimo, procesą dėl santuokos pripažinimo negaliojančia gali pradėti tik tas sutuoktinis, kuris nebuvo davęs sutikimo. Tačiau jei proceso metu pareiškėjas miršta, bylą gali tęsti jo giminaičiai, tiesioginiai giminaičiai per santuokinius ryšius, paveldėtojai arba įtėviai (Civilinio kodekso 1640 straipsnis).

Byla, kurioje siekiama santuokos pripažinimo negaliojančia dėl nepakankamo sutikimo, gali būti iškelta tik to sutuoktinio, kuris nukentėjo dėl klaidos arba dėl jam daryto spaudimo. Tačiau jei proceso metu pareiškėjas miršta, bylą gali tęsti jo giminaičiai, tiesioginiai giminaičiai per santuokinius ryšius, paveldėtojai arba įtėviai (Civilinio kodekso 1641 straipsnis).

Tik prokuratūra gali iškelti bylą dėl santuokos paskelbimo negaliojančia remiantis tuo, kad santuoka buvo sudaryta be liudytojų (Civilinio kodekso 1642 straipsnis).

Byla dėl santuokos pripažinimo negaliojančia, remiantis buvusia kliūtimi teisėtai sudaryti santuoką, turėtų būti iškelta:

nepilnamečių, asmenų, kuriems pripažinta demencija, arba nesavarankiškų teisiškai neveiksnių suaugusiųjų (jeigu prašymą pateikia pats neveiksnus asmuo) atveju – ne vėliau kaip per šešis mėnesius po to, kai asmuo tapo pilnamečiu arba kai buvo panaikintas natūralus asmens neveiknumas arba panaikintas ar peržiūrėtas nesavarankiško asmens statusas; o tuo atveju, kai prašymą pateikia kitas asmuo, – per trejus metus po santuokos sudarymo, tačiau niekada po atitinkamo sutuoktinio tapimo pilnamečiu ar jo neveiksnumo pabaigos (Civilinio kodekso 1643 straipsnio 1 dalies a punktas);

teistumo už vienos iš šalių sutuoktinio nužudymą atveju – per trejus metus po santuokos sudarymo (Civilinio kodekso 1643 straipsnio 1 dalies b punktas);

kitais atvejais – per šešis mėnesius po to, kai santuoka nutrūko (Civilinio kodekso 1643 straipsnio 1 dalies c punktas).

Iškelti tokią bylą, kol santuoka nėra nutrūkusi, gali tik prokuratūra (Civilinio kodekso 1643 straipsnio 2 dalis).

Byla dėl santuokos pripažinimo negaliojančia remiantis tuo, kad tebėra nenutraukta ankstesnė santuoka, negali būti pradėta ar tęsiama, kol nagrinėjama byla dėl asmens, kurio atveju atsirado bigamija, pirmosios santuokos paskelbimo niekine arba pripažinimo negaliojančia (Civilinio kodekso 1643 straipsnio 3 dalis).

Byla dėl santuokos paskelbimo negaliojančia dėl vieno ar abiejų sutuoktinių sutikimo nebuvimo gali būti pradėta tik per trejus metus po santuokos sudarymo arba, jeigu pareiškėjas nežinojo apie santuoką, – per šešis mėnesius nuo tada, kai jis apie tai sužinojo (Civilinio kodekso 1644 straipsnis).

Ieškinyje, pateiktas dėl santuokos pripažinimo negaliojančia dėl nepakankamo sutikimo sudaryti santuoką, nenagrinėjamas, jeigu jis nepareiškiamas per šešis mėnesius po to, kai išnyksta buvusi kliūtis pareikšti tikrąją valią sudaryti santuoką (Civilinio kodekso 1645 straipsnis).

Byla, kuria siekiama santuokos pripažinimo negaliojančia dėl liudytojų nebuvimo sudarant santuoką, gali būti pradėta tik per vienus metus po santuokos sudarymo (Civilinio kodekso 1646 straipsnis).

Kartu su pradiniu prašymu būtina pateikti santuokos liudijimą ir galbūt (jei pagrindas, kuriuo remiamasi prašyme nutraukti santuoką, yra asmens amžius) atitinkamo asmens gimimo liudijimą.

Praėjus terminui, iki kurio buvo galima užginčyti prašymą, vyksta įprasta procedūra, kaip nurodyta pirmiau.

Santuokos pripažinimo negaliojančia klausimas laikomas išspręstu ir santuoka laikoma galiojančia nuo jos sudarymo momento, jeigu prieš tai, kai teismo sprendimas dėl santuokos pripažinimo negaliojančia galutinai įsiteisėja ir tampa nebeskundžiamas, įvyksta vienas iš šių įvykių:

nepilnamečio vaiko santuoka yra to vaiko, tapusio pilnamečiu, patvirtinama civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūno ir dviejų liudytojų akivaizdoje (Civilinio kodekso 1633 straipsnio 1 dalies a punktas);

asmens, kuriam pripažinta demencija, arba nesavarankiško suaugusiojo santuoka yra to asmens patvirtinama po to, kai teisiškai patvirtinta, kad nebėra tų kliūčių santuokai (Civilinio kodekso 1633 straipsnio 1 dalies b punktas);

asmens, kurio atveju nustatyta bigamija, pirmoji santuoka paskelbiama niekine arba pripažįstama negaliojančia (Civilinio kodekso 1633 straipsnio 1 dalies c punktas);

sudarant santuoką liudytojai nedalyvavo dėl pagrįstų aplinkybių, kaip antai tokių, kurias pripažįsta civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas, jeigu nekyla abejonių dėl santuokos sudarymo (Civilinio kodekso 1633 straipsnio 1 dalies d punktas).

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą proceso išlaidoms padengti?

Taip, teisinės pagalbos sistema taikoma visuose teismuose, nepriklausomai nuo proceso formos.

(2004 m. liepos 29 d. Įstatymas Nr. 34/2004 dėl teisės kreiptis į teismą)

Daugiau informacijos rasite informacijos suvestinėje „[Teisinė pagalba](#)“.

13 Ar galima apskusti teismo sprendimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo arba santuokos pripažinimo negaliojančia?

Taip. Šiuos sprendimus visada galima apskusti (Civilinio proceso kodekso 629 straipsnis).

14 Ką turėčiau daryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium ar santuokos pripažinimo negaliojančia būtų pripažintas šioje valstybėje narėje?

Jeigu atitinkamas sprendimas buvo priimtas Europos Sąjungos valstybėje narėje, išskyrus Daniją (2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 31 konstatuojamoji dalis), jis kitose valstybėse narėse pripažįstamas pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003.

Jeigu sprendimas priimtas Danijoje, taikoma speciali užsienio valstybės teismo sprendimo peržiūros procedūra (Civilinio proceso kodekso 978 ir tolesni straipsniai).

Teismas, turintis jurisdikciją peržiūrėti ir patvirtinti užsienio valstybių teismų sprendimus, yra asmens, kurio atžvilgiu siekta priimti atitinkamą sprendimą, gyvenamosios vietovės apeliacinis teismas (portug. *tribunal da relação*) (Civilinio proceso kodekso 979 straipsnis).

Per šį procesą kartu su prašymu pateikiamas dokumentas, kuriame yra peržiūrėtinas sprendimas, o priešingai šaliai pranešama, kad ji gali pateikti atsakymą per 15 dienų. Pareiškėjas gali atsakyti per 10 dienų po to, kai jam pranešta apie tokio atsakymo pateikimą (Civilinio proceso kodekso 981 straipsnis).

Šalims pateikus savo pareiškimus ir atlikus būtinus procesinius veiksmus, bylos dokumentai per 15 dienų laikotarpį pateikiami šalims ir prokuratūrai, kad būtų galima juos išnagrinėti ir pateikti pastabų (Civilinio proceso kodekso 982 straipsnio 1 dalis).

Teismo sprendimas patvirtinamas, jeigu:

nėra abejonų dėl dokumento, kuriame pateiktas teismo sprendimas, autentiškumo ar to sprendimo patikimumo;

sprendimas yra galutinai įsiteisėjęs pagal valstybės, kurioje jis priimtas, įstatymus;

sprendimą priėmė užsienio valstybės teismas, kurio jurisdikcija naudotasi nepažeidžiant įstatymų, ir tas sprendimas nėra dėl dalykų, priklausančių išiminei Portugalijos teismų jurisdikcijai;

sprendimo neįmanoma ginčyti *lis alibi pendens* ar *res judicata* pagrindais remiantis Portugalijos teismo byla, nebent atitinkamas ieškinyb būtų pirma pateiktas užsienio teismui;

atsakovui buvo tinkamai įteiktas pranešimas apie ieškinį pagal valstybės, kurioje yra tą sprendimą priėmęs teismas, įstatymus, ir per procesą laikytasi šalių teisės į gynybą ir vienodą apsaugą principų;

sprendime nėra nuostatų, kurių pripažinimo rezultatas būtų akivaizdžiai nesuderinamas su Portugalijos viešosios tarptautinės tvarkos principais.

(Civilinio proceso kodekso 980 straipsnis)

15 Į kurį teismą reikėtų kreiptis, siekiant užginčyti kitos valstybės narės teismo priimtą sprendimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium ar santuokos pripažinimo negaliojančia? Kokia tvarka taikoma šiais atvejais?

Jeigu atitinkama šalis nusprendžia prašyti pripažinti sprendimą dėl santuokos nutraukimo, separacijos ar santuokos pripažinimo negaliojančia Europos Sąjungos valstybėse narėse, išskyrus Daniją, prašymas dėl to pateikiamas šeimos ir vaikų bylų teismui (Teismų sistemos organizavimo įstatymo 122 straipsnis). Teritorinę jurisdikciją turintis teismas nustatomas pagal valstybės narės, kurioje pateiktas prašymas pripažinti sprendimą, vidaus teisės normas.

16 Kokios valstybės teisė taikoma santuokos nutraukimo bylose kai sutuoktiniai negyvena šioje valstybėje narėje arba jų pilietybės skiriasi?

Pagal nacionalines įstatymų kolizijos taisykles santuokos nutraukimo ir separacijos bylose taikomi bendrieji sutuoktinių gyvenamosios valstybės įstatymai.

Jeigu sutuoktiniai turi skirtingų valstybių pilietybę, taikoma jų bendros įprastinės gyvenamosios vietos teisė. Jeigu tokios vietos nėra, taikytina valstybės, su kuria labiausiai susijęs jų šeimos gyvenimas, teisė (Civilinio kodekso 52 straipsnio 1 ir 2 dalys).

Tačiau tuo atveju, jeigu taikytina teisė pasikeitė sutuoktiniams gyvenant santuokoje, separacija arba santuokos nutraukimas gali būti grindžiamas tik faktinėmis aplinkybėmis, kurios buvo reikšmingos jam įvykstant (Civilinio kodekso 55 straipsnio 2 dalis).

Kur rasti taikytinus teisės aktus

[Portugalijos civilinis kodeksas](#)

[Portugalijos civilinės būklės aktų registracijos kodeksas](#)

[Portugalijos civilinio proceso kodeksas](#)

[Prokuratūros ir civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančios procedūros](#)

[Įstatyminis dekretas Nr. 13/2018](#)

[Teismų sistemos organizavimo įstatymas](#)

[Teisės kreiptis į teismą](#)

[2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo](#)

Baigiamoji pastaba

Šioje informacijos suvestinėje pateikta informacija yra bendro pobūdžio ir neišsami. Ja neįpraloma remtis kontaktiniam asmeniui, Europos teisminiam tinklui civilinėse ir komercinėse bylose, teismams ar bet kokiems kitiems asmenims. Ji neskirta tam, kad ja būtų remiamasi vietoj galiojančių taikytinų teisės aktų.

Šis tinklalapis priklauso portalui [Jūsų Europa](#).

Laukiame jūsų [atsiliepimų](#) apie tai, kiek naudinga pateikta informacija.

This webpage is part of an EU quality network

Paskutinis naujinimas: 17/08/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.